

A Karpelesz Család



A fénykép Gyergyószentmiklóson készült. Egy nem zsidó fényképész készítette, akinek a műterme a városháza közelében volt. Jobbról az első sorban édesapám, Karpelesz Áron, legkisebbik testvérem, Izidor és az édesanyám, Ilona ül. A hátsó sorban, ugyancsak jobbról balra a legidősebb testvérem, Izsák, majd én, és az öcsém, Mihály állunk. Valamikor őszön lehetett, amikor jöttek az őszi ünnepek, mert addigra mindenkinek sikerült beszerezni ünneplőruhát, amivel aztán mehetett a templomba. Jellemző, hogy senki nincs fedetlen fővel a képen. Mindig viseltünk sapkát: munkában, étkezéskor, vagy amikor mentünk a templomba. Az apám 22 évesen nősült meg. A családom vándorolt a panusza [párnósze] után, ez jiddisül van, megélhetést jelent magyarul. Ditróba, majd Gyergyószentmiklósrá ment a család, és ott kaptak munkát a fűrészipari telepeken. Ditróban három gyereke született anyámnak, s azután Gyergyószentmiklósrá költöztünk. 1923-ban született Ditróban a bátyám, Izsák, aki az anyai nagyapám nevét kapta. Szobafestő-mázoló volt, mint én. Én voltam a második fiú, majd 1926-ban született Mihály, de Samunak nevezte őt

mindenki. Vasöntőinas volt. A kisebbik öcsém, Izidor már Gyergyószentmiklóson született 1930-ban, asztalosinas volt. Apám vallásos ember volt, hitközségi tag. Otthon imádkozott. Hogy pontosan minden nap, arra nem emlékszem, de tudom, hogy anyám nagyon sokat vesződött vele, ha nem tette a fejére a tfilint és a táleszt, és nem imádkozott. Röviden, úgy néhány percet, de imádkozott. Fölvette ezeket a kegyszereket, magára tette, és állva, könyvből imádkozott. Anyámnak az volt a legnagyobb öröme, ha az apám felöltözött, és elment a templomba. Egy büszkeség, egy öröm volt ez anyámnak. Elég nagy távolságra volt a templom, vagy három kilométerre onnan, ahol laktunk. A zsidó házaknál általában az asszony volt, aki a vallásos szokásokat fenntartotta. Ő vigyázott arra, hogy a szombat az szombat legyen, az ünnep az ünnep legyen. A férfiak dolgoztak, és ha nem csinálták meg azt, amit az asszonyok mondtak, megszidták őket. Apám sosem mondott ellent anyámnak a kóser háztartásban. Gyergyószentmiklóson az anyám és az apám jártak mikvébe, mi, gyerekek nem jártunk. Anyám minden hónapban elment. A tisztátalan időszakot szigorúan betartotta. Le volt nyírva a haja, és parókával járt [lásd: paróka, öltözék]. Lakodalom előtt a nők levágatták kopaszra a hajukat, és parókát csináltattak maguknak. Azt hiszem, ez egy misztikus szokás, hogy az a nő le legyen kötelezve, és ne kívánja meg más. Az édesanyám is mindig parókát hordott, s amikor nem volt parókája, akkor fejkendővel járt. A paróka kikopott egy idő után, akkor nagyon vigyázott rá, hogy csak akkor tegye fel, amikor ünnepek voltak. Édesanyám ünnepek alkalmával vette föl a parókát, amikor ment a zsinagógába, különben kendőt viselt. A parókára is tett fejkendőt, amikor a templomba mentek. Nem mutatkozott fejkendő nélkül az emberek előtt. Mi is csak ritkán láttuk, akkor, amikor haját vágatott. Otthon, az apám nyírta kézi hajnyírógéppel. Kézzel mozgatta, és akkor elől a kések mozogtak, és akkor az vágta a haját. Ugyanúgy, mint most, ahogy most villamos meghajtással megy, akkor kézi meghajtással volt. Előttünk, gyerekek előtt vágta a haját. Nekünk nem volt furcsa, mert nekünk is kopaszra vágta a hajunkat, nem volt frizuránk.